

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ)

(1897 — 1975)

Ծնած է Անթէպ, 1897, յունուար 19ին։ Երէջ որդին էր Պողարեան Գարեգին Քաւա նայի և Երէջկին Սանդուխտի։ Ուսումը ստացած է նախ Վարդանեան Վարժարանի և ապա Նորահաստատ Կիլիկեան ձեմարանի մէջ։

Առաջին համաշխարհային պատերազմի միջոցին, ընտանիքի միւս անդամներուն հետ, կը տաքադուի դէպի Համա և Սելի միէ (Սիւրիա), 1915 յուլիս 29=11 օգոստոսին։

Յաջորդ տարին Գարեգին Քհն. Պողարեան, խումբ մը քահանաներու հետ կ'աքորուի Թաֆրիէ, Պուէյրէ (Ադըր-Յորդանան), Յուլիս 17=30ին, որով ընտանիքի հոգը կը ծանրանայ իր վրայ։

Քահանաներու աքորէն երկու շաբաթ յետոյ, 1916, 2=15 օգոստոսին, Սելիմիէի մէջ տեղի կ'ունենայ ընդհանուր կրօնափոխութեան պարտաւորիչ ձևակերպութիւն մը։ Արձանագրութեանց քարտուղարներէն մին կ'ըլլայ Գրիգոր։ Ինքը, ինչպէս և իր ընտանիքին անդամները, ուրիշ կարգ մը ընտանիքներու հետ, զերծ կը մնան այդ հոգեխռով ձևակերպութենէն։

Հօրը բացակայութեան Գրիգոր իբրև հաշուապահ-քարտուղար կառավարական գրասենեակներու մէջ պաշտօն կը ստանձնէ 13=26 հոկտեմբերին. կը զնահատուի օսմանիւնի հմտութեան և աղուոր գիրին համար. իր պարտաճանաչութեան շնորհիւ կը շահի մեծաւորներուն վստահութիւնը, և կը մնայ պաշտօնի վրայ մինչև 1918, հոկտեմբեր։ Իր պաշտօնին բերումով ազատ կը մնայ նաև զինուորագրութենէ։

Քահանաներուն աքորը կը տևէ ութ ամիս։ Հեռաւոր այդ աքորավայրին մէջ կրօ-

նափոխութեան բռնագատումները անզօր կը մնան խախտելու հաւատքը Տ. Գարեգին Քահանայի և հնգեակ մը քաջասիրտ կարգակիցներու։ Տազնապալի և տոռապագին բազմաթիւ օրեր անցընելէ ետք ուխտապահ քահանան կը վերադառնայ Սելիմիէ իր զուակնեւորուն և ժողովուրդին մօտ, 1917, մարտ 31ին։

Դաշնակիցներու յաղթանակէն ետք կը վերադառնայ Անթէպ, 1919, օգոստոս 16ին, և Գրիգոր պաշտօնի կը կոչուի իբրև քարտուղար—ուսուցիչ՝ Եգիպտոսի Հայ Որբախնամ Ընկերութեան կողմէ հաստատուած Հայկական Որբանոցին։

Բայց Անթէպցիներուն վերաշինական աշխատանքը երկար չի մնար խաղաղ ընթացքի մէջ։ Ինքնապաշտպանութեան կոնւթ ծայր կու տայ 1920, ապրիլ 1ին։ Հայ բնակչութեան պարենաւորումը մեծապէս կը դժուարանայ. ուստի Որբանոցը իր կազմով 1920 մայիս 26ին Անթէպէն կը փոխադրուի Ճիւնիէ (Լիբանան)։ Գարեգին Քահանան ալ կը ստիպուի Անթէպէն վերջնականօրէն հեռանալ 1923, դեկտեմբեր 9ին, և առժամապէս կը տեղաւորուի Ճիւնիէ։ Երբ Գարեգին Քաւանան իր ծխական ժողովուրդին հրաւերով կը փոխադրուի Հալէպ, Գրիգոր ալ հրաժեշտ կու տայ Որբանոցին և կ'անցնի Հալէպ, 1925ի վերջերը։ Հոն Կրթաբերաց Վարժարաններու հոգաբարձութեան անդամներուն հրաւերով 1926ին կ'ընդունի ուսուցչական պաշտօն յիշեալ վարժարաններու մէջ։ Յաջորդ տարին կ'ամուսնանայ Անթէպցի Օր. Գեղանոյ Յ. Խաչատուրեանի հետ։ Երկու տարի վերջ, 1929ին, կը կոչուի Կրթ. Վարժարաններու Տնօրէնի պաշտօնին, զոր կը վարէ մեռնահոօրէն, արժանանալով աշակերտներու սիրտոյն,

յարգանքին, և երախտագիտութեան:

Հալէպ ապրած շրջանին կ'անդամակցի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդին (1926—1930), Ամերիկաբնակ Այն. Թապցիներու Միութեան Խորհրդատու Մարմին, որպէս քարտուղար—Հաշուապահ (1929—1950), Ազգ. Վարչութեան Ուսումնական Խորհուրդին (1932—1935, և, 1937—1949), Ազգ. Գաւառական Ժողովին (1944—1949), Հ. Բ. Ը. Միութեան Կրթական Յանձնարարներ (1945—1949), Հալէպահայ Ուսուցչական Միութեան (1938—1950), Կրթա. սիրաց Միութեան Ընդհ. Ժողովի Մայր Դիւանին (1931—1950), և, Կրթասիրաց Շրջա. նաւարտաց Միութեան, որպէս նախագահ (1927—1948): Ասոնցմէ ոմանց իր մասնակցութիւնը չարունակած է քանի մը տարի ևս, մինչև իր Պէյրութ փոխադրուիլը:

Իր ուսուցչական և դաստիարակչական բեղուն գործունէութեան երեսնամեայ յորելեանքը կը կատարուի Հալէպի մէջ, 1950ի: Տնօրէնի իր պաշտօնը կը վարէ մինչև 1957, երբ աւողջական պատճառներով կը ստիպուի թողուլ իր գործը և Հաստատուիլ Պէյրութ:

Իր նոր բնակավայրին մէջ նոր գործի մը բեռը կու գայ ծանրանալու իր ուսերուն: Իրեն կը յանձնուի Հայ—Անթէպ պարբերաթերթին խմբագրութիւնը, 1962ին, զոր խղճ, մօտէն կը կատարէ 10 տարի, մինչև 1971, երբ տարիքն ու աւողջական փոփոխութիւնը կը ստիպեն դիմել որ ալիք գործը փոխանցէ ուրիշի մը:

Հայաստան կ'այցելէ 1970ին, և կը վերադառնայ խանդավառուած Հայրենիքի պայծառ իրականութեամբ: Իր Հայրենասիրութիւնը կ'ուզէ ցոյց տալ գործնականօրէն. ուստի իր ճոխ զբաղարանը, որ կը պարունակէր

1800 արժէքաւոր գիրքեր և պարբերականներ, կը նուիրէ Հայաստանի Ակադեմիային (1973):

Կը վախճանի 1975, Դեկտեմբեր 18ին, Պէյրութ, Հիւանդանոցի մէջ, նուիրեալ աշխատողի մը լուսաւոր յիշատակը ձգեցով ողջ մնացողներուն՝ իբրեւ Թանկագին Ժառանգութիւն:

Իր երկերէն և հրատարակութիւններէն կրնանք յիշել հետևեալները.

1.— Ընդարձակ Գրացուցակ Պօղարեան Գրատան. (վերահաստատուած Հալէպի մէջ, 1925ի վերջերը), էջ 62: Տպարան Արարա, 1932, Հալէպ:

2.— Կեմսի նը Շրջանի մը Սեմին: Դաս. տիարակի վերջին խօսքեր, ուղղուած Կրթա. սիրաց Վարժարանի շրջանաւարտներուն (1930—1950), էջ 94, Տպարան Տիգրիս, 1950, Հալէպ:

3.— Յուցակ Այնթապի Հայերէմ Գրա. գիրանբու: Կը պարունակէ 35 գրչագրերնեկարագրութիւնը: Տես Պատմութիւն Անթէպի Հայոց, Բ. Հատոր, Խմբ. Գէորգ Ա. Սա. րաֆեան, Տպ. Լոս Անճէլէս, 1953, էջ 413-449:

4.— Ցեղասպան Թուրքը, Վկայութիւններ, քաղուած՝ հրաշքով փրկուածներու զբոյցներէմ, 208 էջ, Տպարան Շիրակ, 1973, Պէյրութ:

5.— Այնթապականք, Ա.— Այնթապցիներու տուրքը տպագրութեան, Հայ Մամուլին, Հայ Գրականութեան, և Հայ Մշակոյթին, 260 էջ, Տպարան Ատլաս, 1974, Պէյրութ:

6.— Այնթապականք, Բ.— Մահարձան.— Մահագրութիւններ, Դամբանականներ, և Կենսագրական Նօթեր, 752 էջ: Տպարան Ատլաս, 1974, Պէյրութ:

Ն. ԱՐԲ. ՊՈՂԱՐԵԱՆ